

Wstęp

Dążenie do integracji zewnętrznej i wewnętrznej prawoznawstwa jest zjawiskiem ciągle na nowo aktualnym i powracającym w refleksji naukowej nad prawem. Jednakże w ślad za rozwojem nauki zmienia się zarówno obszar integracji, jak i jej zakres, a zatem zmienia się, obrazowo rzecz ujmując, pole integracji. Bez trudu można to zauważyć w piśmiennictwie, a także tom, który oddajemy do rąk Czytelników, jest tego dowodem. Prawoznawstwo stale poszukuje nowych punktów odniesienia i nowych metod badawczych, by lepiej poznać i zrozumieć zjawisko prawne, przyjmując za punkt wyjścia wielowymiarowość prawa. Pole integracji staje się obszarem coraz gęstszych, a jednocześnie zmiennych, relacji interdyscyplinarnych i transdyscyplinarnych, pozwalających korzystać z dorobku naukowego rozmaitych dyscyplin badawczych z pożytkiem dla integrujących się dyscyplin, w tym szeroko rozumianego prawoznawstwa. Wskazać można wiele odmiennych pól integracji wyznaczanych w różnym czasie przez poszczególnych badaczy; z czasem niektóre w pewnym sensie „wychodzą z mody”, dezaktualizują się i tracą w powszechnym przekonaniu walor poznawczy, inne zaś mieszczą się w obrębie wziętego naukowo i przeważającego w danym czasie paradygmatu – zapożyczając ten termin od Thomasa Kuhna – uprawiania integracji prawoznawstwa. Zwłaszcza ideały integracji i uzasadnienie potrzeby integrowania prawoznawstwa zmieniają się diametralnie w ujęciu diachronicznym.

Warto przy tym zauważyć, że refleksja nad integracją prawoznawstwa może przyjąć na przykład formę filozoficznoprawnych rozważań „metaintegracyjnych”, czyli traktować o integracji w ogóle, jej przejawach, pozytywach i negatywach, efektach, skutkach ubocznych, celach itd. – w płaszczyźnie deskryptywnej lub normatywnej. Nurt integracyjny przybiera także nader często postać poszczególnych „projektów integracyjnych”, w ramach których badacze realizują idee integracyjne stosownie do swoich zainteresowań naukowych.

Prezentowana publikacja zasadniczo składa się właśnie z takich projektów, ujętych w czterech częściach, których tytuły odzwierciedlają ideę integracyjności zewnętrznej i wewnętrznej prawa: *Wielowymiarowość badań nad prawem*, *Różne perspektywy postrzegania prawa*, *Wybrane aspekty stosowania prawa* oraz *Metaetyka a prawo*. W opracowaniu poruszono bardzo wiele, niezwykle interesujących oraz inspirujących badawczo i metodologicznie zagadnień z tego zakresu: podjęto próbę analizy – przy zastosowaniu klasycznych metod matematycznych – relacji występujących w ramach ładu aksjonormatywnego tworzonego przez

czynniki formalne (akty normatywne) i nieformalne (inne), wskazano transdyscyplinarne związki prawoznawstwa z naukami o języku, podjęto wątek metodologiczny nauczania prawa według paradygmatu humanistycznego albo technicyzycznego, jak również wątek relacji między prawem a estetyką, zaprezentowano analizę hipotezy trójstopniowego działania prawa według Adama Podgóreckiego w kontekście koncepcji Ericha Fromma, przedstawiono postrzeganie prawa w ujęciu Nowego Realizmu Prawnego, zwrócono uwagę na wpływ rozwoju technologicznego na instytucje prawne, podjęto próbę ukazania psychologicznych i neuropsychologicznych aspektów podejmowania decyzji przez sędziów, a także wiele innych.

Młode pokolenie teoretyków i filozofów prawa prezentuje szerokie spektrum zainteresowań naukowych, dzięki którym zjawisko prawne zyskuje w procesie poznawania: przede wszystkim postrzegane jest wielopłaszczyznowo, co pozwala budować różnorodne teorie prawa i wykorzystywać zróżnicowane metody i techniki badawcze, umożliwia też współpracę prawników z przedstawicielami innych dyscyplin badawczych w ramach realizacji postulatu jedności nauki. Proces integracji prawoznawstwa pozwala również zaświadczyć, że prawo, nie tracąc swej autonomii ani waloru normatywności – stanowiącego sedno zjawiska prawnego – ma ścisły związek z wieloma zjawiskami społecznymi, psychicznymi, etycznymi i językowymi, bo samo też jest takim zjawiskiem w wielu odsłonach.

Oddając nasze opracowanie do rąk Czytelników, mamy nadzieję, że będzie ono stanowić źródło inspiracji naukowej, wzbudzi żywą dyskusję i pozwoli rozwinąć dalsze zainteresowanie zjawiskiem prawnym, by głębiej wnikać w jego naturę i funkcje.

Małgorzata Król, Adam Bartczak, Monika Zalewska